

**Міністерство освіти та науки України
Міністерство культури України
Національна хореографічна спілка України
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
Факультет мистецтв імені Анатолія Авдієвського
Кафедра хореографії**

МАТЕРІАЛИ

I Міжнародної науково-практичної конференції

**ХОРЕОГРАФІЧНА КУЛЬТУРА І ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

30 квітня – 1 травня

Київ 2019

УДК 378.011.3-051:792.8

Хореографічна культура і освіта : проблеми та перспективи : Зб. матеріалів І Міжнародної науково-практичної конференції , Київ 30 квітня – 1 травня 2019 р. – Київ : Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова , 2019 – 117 с.

Рекомендовано Вченою радою Факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ ім. М. П. Драгоманова (протокол № 3 від 20 листопада 2019 р.).

Збірник містить матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції «Хореографічна культура і освіта: проблеми та перспективи», проведеної кафедрою хореографії Факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ ім. М. П. Драгоманова за підтримки Національної хореографічної спілки України у рамках Міжнародного конкурсу «Веселкова Терпсихора» 30 квітня – 1 травня 2019 р. До збірника увійшли тези учасників конференції.

Редакційно колегія:

**Федоришин
Василь Ілліч**

Декан Факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ ім. М. П. Драгоманова, доктор педагогічних наук, професор

**Вантух Мирослав
Михайлович**

Герой України, Народний артист України, академік Національної академії мистецтв України, професор, завідувач кафедри хореографії Факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ ім. М. П. Драгоманова, голова Національної хореографічної спілки України

**Козинко
Лілія Леонідівна**

Кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри хореографії Факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ ім. М. П. Драгоманова

**Білошкурський
Володимир Степанович**

Заслужений працівник культури України, доцент кафедри хореографії Факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ ім. М. П. Драгоманова

**Захарчук
Ольга Євгенівна**

Старший лаборант кафедри хореографії Факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ ім. М. П. Драгоманова

Отже, формування хореографічної культури старшокласника, як одного з найважливіших складників його особистісної культури, зумовлюється специфікою хореографічної діяльності, спрямованої на формування особистості, здатної в майбутньому відтворювати і збагачувати культуру суспільства.

Висновок. Таким чином, у контексті сучасної культурологічної освітньої парадигми постає важлива проблема – формування хореографічної культури старшокласників. Її розв’язання вбачаємо у розробці методичних засобів спрямування хореографічних занять на формування світоглядних позицій старшокласників, визначення їх ціннісних орієнтацій, враховуючи при цьому як вікові особливості учнів (новоутворення), так і специфіку та структуру досліджуваного феномена.

Література:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / укл. О. Єрошенко. – Донецьк : ТОВ «Глорія Трейд», 2012. – С. 374.

2. Малахов В. А. Мистецтво/ В. А. Малахов // Енциклопедія України : у 10 т./ ред. В. А. Смолій. – К. : Наукова думка, 2009. – Т. 6.- С. 668.

3. Рудницька О. П. Педагогіка загальна та мистецька: Навчальний посібник/ О. П. Рудницька. – Тернопіль : Навчальна книга «Богдан», 2006. – 360 с.

4. Фриз П. І. Хореографічна культура як чинник творчого розвитку особистості дитини: дис. ... канд. мистецтвознавства / П. І. Фриз. – К. , 2007. – 181 с.

5. Шевнюк О.Л. Історія мистецтв : навч. посіб. / О.Л.Шевнюк. – Київ : Освіта України, 2015. – С. 451.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПРОЦЕСУ РОЗВИТКУ ХОРЕОГРАФІЧНИХ НАВИЧОК ШКОЛЯРІВ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ НА ОСНОВІ ВИВЧЕННЯ ТАНЦІВ НАРОДІВ СВІТУ

Гандзюк Ю. О. - магістрант кафедри хореографії Факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ ім. М. П. Драгоманова;

Глазунова І. К. - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки мистецтва та фортепіанного виконавства Факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ ім. М. П. Драгоманова.

Під час занять з хореографії у школах естетичного виховання підлітки досконало знайомляться з хореографічним мистецтвом, оволодівають виразними засобами танцю, одержують певну танцювальну підготовку, розвивають свої танцювальні, психомоторні здібності, у них формується художній витончений

смак, почуття прекрасного, доброзичливості, виробляється правильна постава корпусу, підвищується культура поведінки, творча активність, почуття охайності, обов'язкової дисципліни, музичне мислення, народжуються патріотичні почуття, розвивається раціональність, уважність, пам'ять, кругозір, самостійність, сила волі, спритність, терпіння, почуття відстані, простору, часу тощо.

Дитина, що танцює, переживає неповторні хвилини, її радує краса, пластичність, точність рухів. У танцювальному мистецтві краса та ідеальність форми нерозривно пов'язані з красою внутрішнього змісту танцю. У цій єдності й міститься сила його виховного впливу.

Оволодівши необхідними вміннями та навичками, навчившись розуміти та осмислювати зміст танцю, діти по-новому, більш активно і свідомо починають ставитися до цього виду мистецтва. У результаті емоційного знайомства з хореографією формується художній смак підлітків, вони починають сприймати і розуміти прекрасне не тільки у мистецтві, а й в житті.

Актуальність теми. Займаючись хореографією особистість підлітка збагачується позитивними людськими якостями, збільшує свій багаж знань, стає інтелектуально розвинутою та вихованою особистістю.

Серед безлічі форм художнього виховання підростаючого покоління хореографія займає особливе місце. Вона, як жодне інше мистецтво, володіє величезними можливостями для повноцінного естетичного вдосконалення підлітка, для його гармонійного і фізичного розвитку. Це у свою чергу підтверджує, що у дитини гармонійно розвиватимуться творчі здібності, удосконалюючи дитячу творчість. Танець, будучи джерелом естетичних вражень дитини, формує її художнє «я».

Підліток мусить оцінювати загальну обстановку та швидко і самостійно вирішувати, що й коли йому потрібно робити. Це найкращий спосіб для розвитку самостійності та дійової рішучості в підлітків.

Хореографічна постановка за змістом і формою повинна відповідати віку дитини, викликати у неї зацікавленість, радість.

Мета статті визначає розгляд питання педагогічних умов процесу розвитку хореографічних навичок школярів підліткового віку на основі вивчення народно-сценічного танцю.

Педагогічні умови щодо розвитку хореографічних навичок – це цілеспрямовано створені чи використовувані обставини мистецького навчання, що забезпечують можливість досягнення його результативності [2].

Серед першочергових визначаємо такі педагогічні умови, як:

1. створення позитивної атмосфери навчання;
2. досягнення діалогових засад взаємодії учителя і учня в навчальному процесі;
3. забезпечення пріоритету практичної діяльності.

Дотримання першої умови орієнтує педагога на забезпечення такого характеру взаємодії на заняттях, при якому повністю виключаються в учнів

страх, побоювання за невдалі дії, скутість. На будь-яких заняттях не можна миритись із залякуванням учнів, їх приниженням, ображенням. Надто критичне ставлення до учня призводить до його художньо-творчої неспроможності. Якщо той, хто займається мистецькою діяльністю, буде невпевненим у власних можливостях, навряд чи процес навчання буде продуктивним. Страх сковує творчу ініціативу, не дає можливості розкритись художнім потенціям учня. Реалізація художньо-творчих задатків в умовах боязкості, відчуття психологічного дискомфорту виступає руйнівним фактором.

Забезпечення позитивної атмосфери на уроках мистецтва залежить від досягнення такого характеру спілкування, де учень буде впевненим до кінця, що його дії, художні спроби не стануть висміяними, а висловлювання з приводу мистецтва, навіть і невдалі, не будуть обернені проти нього. Повна і беззаперечна довіра до вчителя, до його мудрості і доброзичливості – запорука досягнення відкритого, зацікавленого ставлення учня до предмету мистецьких занять.

Одиницею хореографічної діяльності є заняття, урок. Чітке визначення мети з самого початку кожного заняття забезпечує ефективність його проведення, так само і як підведення підсумку: що і як зроблено. Слово педагога в цьому процесі відіграє велику виховну роль. Він роз'яснює, як виконати завдання, оцінює роботу своїх вихованців. Ознайомлюючи дітей з хореографічною термінологією, збагачує їх художньою інформацією про історію балету, види, жанри танцювального мистецтва тощо. Педагог конкретно формулює вказівки щодо хореографічних вправ, корегує процес їх виконання. Успіхи у навчальному процесі як усієї групи, так і окремої дитини вчитель може оцінювати, заохочуючи їх старанність («ми сьогодні добре попрацювали, конкретно зробили...»), («молодець, бачиш, руки вже слухаються тебе...»).

Практика навчання мистецтва нині вимагає докорінних змін у стилі спілкування між учителем і учнями. Навчальний процес в системі мистецької освіти можна визначити як певним чином організоване спілкування між тими, хто має високий рівень знань щодо мистецтва і тими, хто їх набуває. В результаті взаємодії тих, хто навчає і тих, хто навчається, відбувається пізнання, засвоєння і створення суспільно значущого мистецького досвіду. Від того, на яких засадах побудовано взаємодію, залежить успішність навчальної діяльності.

Професійність підходу до створення художньо-особистісного діалогу передбачає широке використання засобів міміки, жести, педагогічної інтонації з метою розстановки необхідних навчальних акцентів. Свідома опора на навчальний діалог, використання техніки мистецько-особистісного спілкування несумісні із категоричністю. Педагог має уникати монологічного способу викладання, значно ширше застосовуючи вирази «можливо по-різному», ніж «тільки так». Педагогічний артистизм, мовленнєва культура – це саме ті складові професіоналізму учителя хореографії, що дозволяють йому успішно реалізовувати завдання діалогічної взаємодії з учнями, уникати їх суто

підпорядкованої, пасивної ролі, свідомо створювати і керувати розвитком навчальних ситуацій в процесі уроку таким чином, щоб учень проявляв ініціативу, відчував відповідальність за результати власного хореографічного розвитку [3].

Група розбивається на дрібні підгрупи, з кожної з яких за певним завданням педагога працює «викладач» з числа танцівників. Інші, які не стали «викладачами» стають «спостерігачами» для того, щоб пізніше зробити свій аналіз роботи «учні» та «викладачі».

Завдання «діалог» відбувається саме після уроку взаємного навчання, коли вчорашній «викладач» розповідає про труднощі процесу роботи з підлітками, ділиться педагогічними знахідками, власні успіхи, аналізує ступінь засвоєння даних ними навчальний матеріал. «Спостерігачі» в свою чергу висловлюють думку про прорахунки або успіхи своїх «колег» роблять аналіз подачі навчального матеріалу, про якість його показу і пояснення, дають свої поради, обмінюються досвідом.

Процеси навчання і виховання в танцювальному мистецтві взаємопов'язані, без наявності одного інший стає не можливим, або не повністю розкривається. Займаючись хореографічним мистецтвом особистість отримує велику кількість знань, які стосуються не тільки мистецтва, а й різних сфер життя – людина стає всебічно розвиненою. Хореографія виховує людину, робить її духовно багатого, прививає вміння правильно себе поводити в різних життєвих ситуаціях, бути впевненою в собі. Однією з вихідних умов забезпечення відкритості і цілісності хореографічної освітньої системи є реалізація в ній забезпечення пріоритету практичної діяльності [5].

Завдання «виконавська майстерність» коли учень не просто стає копією свого вчителя, а показує рух, прагнучи виконати його методично вірно. Тут отримані знання знаходять свою реалізацію, і ми наочно бачимо, як учень самостійно працює над правильним використанням своїх знань, зводячи їх з області теорії (знаю як) в область практичного застосування.

Не менш важливим є те, що учні повинні володіти навичками виконання, щоб зуміти цю комбінацію грамотно показати і донести до аудиторії, склавши її відповідно до навичками координації, музично і виразно.

Корисно кілька разів повторити комбінацію, поєднуючи повільний і швидкий темпи. Таким чином, ми даємо можливість підтягтися відстаючим, закріпити знання, відчути глибину і серйозність понять, виробити міцний навик музикальності при виконанні деяких рухів в швидкому темпі.

Зміна темпу – прийом, широко поширений на уроках народно-сценічного танцю. Учні розучують комбінацію в певному, помірному навчальному темпі. У міру засвоєння педагог зміщує темп, прискорюючи його. Учні нічого не залишаться як «виконувати в музику» виконуючи вивчені рухи в швидкому темпі, при цьому не забувати про якість виконання, прийоми координації і музикальність

Завдання «дзеркало». Це допомагає учням, перш за все, оволодіти вміння і навички виконання танцювальних фраз і комбіновані вправи, не витрачаючи при цьому багато часу і не знижуючи темп уроку. Йде істотний розвиток навички координації, логіки і загальний творчий підхід до дисципліни.

«Твір комбінованих завдань» на основі вивчення переходить в ранг навиків руху. Завдання направлено, знову ж таки, на розвиток творчого начала особистості учасників колективу. Найчастіше воно дається для виконання в позаурочний час, оскільки вимагає істотних силових, розумових і часових витрат.

Розглянувши теоретичні основи з народно-сценічного танцю, і виявивши чинники позитивної мотивації дітей підліткового віку до занять народно-сценічним танцем, необхідно визначити найбільш ефективні форми і методи проведення уроків з народно-сценічного танцю [1].

Заняття з підлітками включають хореографічні вправи народно-сценічного характеру – постава тіла, постава ніг, оволодіння чіткими рухами рук тощо. При вивченні танців діти відпрацьовують окремі елементи – присідання, підскоки, приставний крок, галоп, перемінний крок, крок полька тощо. Заняття хореографією приваблюють дітей підліткового віку можливостями рухатись під музику, від чого дитина одержує насолоду, збудження, проявляє індивідуальність. Музика супроводжує фізичні вправи.

Творчі можливості танцю визначаються через актуалізацію фольклорних канонів, народних зразків та створення на їх основі таких варіантів, що зберігають для сьогодення значення мистецького взірця водночас забезпечують оновлення традицій та їх включення у сучасну хореографічну культуру. У розвитку творчої особистості дитини засобами хореографічної культури найоптимальнішим є її участь у різноманітних танцювально-ігрових діях, що відповідають віковим особливостям. Ігрова дія, відповідно до музичного ритму супроводжена пластичними засобами виразності, утворює цілісність сюжету. Ритмізація служить засобом організації характеру танцювальної дії, а музичний сюжет – композиційним принципом цілісності. Танцювально-ігрові дії синтезують ритм музики, мелодичну основу, словесний текст і пластичну виразність рухів.

Основними системними компонентами танцювально-ігрової дії є пісня, танець, сюжетно-драматичні діалоги, ігри-імпровізації, вокально-танцювальні змагання, пародії і народні жанри. Провідна роль у танцювально-ігровій дії належить музиці, яка ритмічно організовує мову. Синтез «музичного мовлення» – пісні та «музичного руху» – танцю народжує танцювально-ігрову дію, де танець і пісня не тільки демонструють танцювальні чи вокальні навички учасників, а також засобом соціалізації і комунікації.

За діагностикою найкращим стимулом для підлітка є заохочення. Танець для підлітків – це засіб самовираження. Вони «не підпорядковані та неконтрольовані», не вміють вдавати з себе когось та створювати «образ

слухняності». Можна навчити підлітка прислухатися до себе, але його не варто контролювати, а дати змогу відтворити те, що він прагне. В підлітків багато емоцій, що пов'язано з пубертатним періодом в їх житті і потрібно цим емоціям дати можливість виплеснутися [4].

Справді цікаві уроки з хореографії виховують гарного виконавця, що буде впевнено виступати на сцені. Важливо передати власний досвід виступів, і навіть якщо він невеликий – спробувати навчити дітей бути акторами, грати роль того, ким вони прагнуть стати.

Для сучасної освітньої практики характерна вимога до підвищення рівня фундаментальних знань і практичних навичок, необхідних для успішного здійснення професійної діяльності вихованців.

Тут учні застосовує максимум своїх знань і вміння, оскільки твір будь-який, навіть найпростіша комбінація вимагає від них знань логічних законів побудови комбінацій – знизу вгору, від простого до складного, від малого до більшого. В якійсь мірі потрібно також знання законів драматургії, оскільки комбіноване завдання є не що інше, як маленький танцювальний етюд, в якому повинні бути і експозиція, і зав'язка, і розвиток дії, і кульмінація, і розв'язка.

До методів підготовки і проведення уроку народно-сценічного танцю відносяться методичні рекомендації щодо вивчення танцювальної техніки, побудови і розучування танцювальних комбінацій, вивчення історії становлення і розвитку мистецтва танцю [1].

Отже, процес засвоєння хореографічної культури дитиною вимагає гармонійного поєднання у діяльності хореографа-балетмейстера специфіки образної мови танцювального образу, інтерпретації змісту та імпровізації форми на підставі принципів навчання і виховання: наочності як основи удосконалення хореографічних рухів; системності викладання з використанням різноманітних форм роботи з дітьми; доступності як вирішення проблеми «бар'єру» психофізичних навантажень; послідовності як основи поступального засвоєння хореографічної культури і усвідомлення синтетичної основи хореографічного мистецтва.

Література:

1. Василенко К. Композиція українського народно-сценічного танцю / К. Василенко. - К. : Мистецтво, 1983. – 138 с.
2. Кирилюк В. М. Педагогічні основи формування дитячого хореографічного колективу : навч.-метод. посібник / В. М. Кирилюк. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2006. – 277 с.
3. Мартиненко О. В. Впровадження контактної імпровізації в практику роботи дитячих хореографічних колективів / О. В. Мартиненко // Збірник наукових праць БДПУ. – Бердянськ, 2010. – № 4. – С. 157–163. – (Педагогічні науки).

4. Менчинская Н.А. Психологічні питання розвитку навчання і нові програми / Н.А. Менчинская // Радянська педагогіка.- 1968. № 6. – С. 12-20.

5. Педагогіка: словарь научных терминов / В. В. Князева. – М. : Вузовская книга, 2009. – 872 с.

РОЗВИТОК ВИТРИВАЛОСТІ У ХЛОПЦІВ-ПІДЛІТКІВ ЗАСОБАМИ ТЕХНІЧНИХ ВПРАВ УКРАЇНСЬКОГО ТАНЦЮ

Герич Р. В. – магістрант кафедри хореографії Факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ ім. М. П. Драгоманова;

Козинко Л. Л. – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри хореографії Факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ ім. М. П. Драгоманова.

Сьогодні проблема збереження та зміцнення здоров'я молодого покоління нашої держави набуває все більшої актуальності. Статистичні результати свідчать про те, що число здорових людей в Україні постійно знижується у всіх вікових групах. Приблизно 80% учнів загальноосвітніх шкіл мають ті чи інші відхилення у стані здоров'я і низький рівень розвитку рухових здібностей. Причиною цього є недостатня рухова активність, яка прогресує з кожним роком і негативно впливає на більшість функцій організму дітей і підлітків та є патогенним чинником виникнення різних захворювань.

Велике значення у зміцненні здоров'я, підвищенні рухової активності, працездатності та зниженні стомлюваності в період навчання сучасного школяра-підлітка є заняття українським народним танцем. Адже у наш час існує широка популярність українського самобутнього танцю як у нашій країні, так і за її межами. Це пояснюється невичерпним багатством танцювальних барв, життєрадісним запалом, великою щирістю, тонким і м'яким народним гумором.

Актуальність теми полягає у тому, що варто поглиблювати теоретичні та практичні знання в аспекті хореографічного виховання юнаків-підлітків та працювати у напрямку пошуку альтернативних та ефективних методик для удосконалення витривалості у юнаків-підлітків з максимальною користю для їхнього здоров'я та повноцінного розвитку засобами українського танцю.

Проблемою витривалості у хлопців підліткового віку займалося чимало дослідників. Серед них: Б. Ашмарін, П. Благуш, Д. Донський, Є. Ільїн, В. Зациорський, Т. Крутцевич, В. Лисяк, В. Лях, І. Масляк, О. Новікова. Серед провідних теоретиків українського народного танцю слід зазначити: В. Верховинця, Р. Герасимчука, А. Гуменюка, А. Нагачевського та ін., але наголосити, що розгляду проблеми розвитку витривалості у юнаків-підлітків засобами технічних вправ українського танцю уваги практично не приділялося.